

Batsányi János: Intő szózat

...Fortunae te responsare superbae
Liberum et erectum, praesens hortatur et aptat.
HORATIUS

Van, van az embernek léte fő végére
Oly jó kalauza, bizonyos vezére,
Melynek sűgallását ha híven hallgatja,
Kiszabott ösvényét bátran folytathatja.

Nagy alkotójának tévén bölcs kegyelme,
Hogy a fellyebbező nyughatatlan elme,
Bármint erőlködjék, azt által ne lássa,
Aminek nem szükség s nem használ tudása:
Távozzék bűnétől a vakmerőségnek,
Tartsa meg törvényét az emberiségnek,
S határban maradván józan tudománnya,
Ura tetszésének okát ne kívánja, -
Hogy, fel nem érhetvén, amit istenének
Örök végzése homályba rejtének,
Ha balgatagságát végre tapasztalja,
Büszke gyarlósága szégyenét ne vallja!

De tudván, hogy tilos köréből kitérni,
S halandónak az ég titkaihoz férti,
Tanulja voltakép magát megismérni,
S tetteit, szándékát erejéhez mérni!

Szívének érzése, s eszének világa,
S mind jóra, mind rosszra, teljes szabadsága,
Mely már itt a földnek porából felvészi,
S a menny lakosihoz hasonlónvá teszi; -
Elméjének olyan csuda tehetsége,
Melynek határt nem vet a föld kerekisége,
Egek magassága, pokolnak mélysége,
S nap, hold, és csillagok szörnyű messzesége; -
Oly kedvére képző s alkotó hatalma,
Melynek napról napra terjed birodalma,...
Mely időn s halálon győzedelmet vehet,
S századok után is mindenha jót tehet; -
Belső szent tüzének vigasztaló fénye,
S szebb jövődjének serkentő reménye,
Mely a hív küszködőt pálmával biztatja,

Síráig késéri, s még ott sem hagyhatja,
Még ott is a jóknak jutalmát ígéri,
S a szenvedők atyját irgalomra kéri: -
E z e k a nagy égnek oly főbb ajándéki,
Melyeknél szebbeket nem adhata néki;
S melyekkel ha mindég józanul, bölcsen él,
Lelkében nyúgalmat, s kedvet lel istennél!

Jó vagy rossz tettei következtében,
Végbe-vitt szándéki megért gyümölcsében,
S önmagában lévén első fizetése,
(Érdeme jutalma, s bűne büntetése):
Saját választása s elszánt akaratja
Égig emelheti, s földig alázhatja, -
Égig! az istenség örök trónusáig;
S földig, a baromnak veszendő poráig!

Miért mit válasszon, s mire legyen gondja,
Azt szíve s elméje világosan mondja.
E két vezér s bíró szoros egyessége,
Földi boldogsága kívánt teljessége;
S viszont ezek visszas békételensége,
Élte legfőbb átka, s szerencsétlensége!

Míglen e kettőnek egyező szózatja
Serkenti, pályáját bizvást folytathatja;
S valamíg azt híven követi, hallgatja,
Győzedelme díját bizonnyal várhatja.
Sőt így lehet már itt annak igaz képe,
Kit imádva tisztel a föld minden népe;
Ki, létele hozván, szabadon alkotta,
S annyi lelki jóval ingyen megáldotta;
S aki, (vizsgálója szíve rejtekének
S egy bírása lévén minden ösztönének),
Ámbár, hogy láttassa hitének erejét,
Néha rábocsátja késértő vesszejét,
Sem erőtlenségét s baját nem felejtí,
Sem bánatos lelkét kétségbe nem ejti:
Míg maga, követvén vezérlő csillagát
S bizván istenében, - el nem hagyja magát!

Belsejébe lévén beírva törvénye,
Nem csal bizodalma, nem csalhat reménye;
Ha szándékit ahhoz úgy alkalmaztatja,
Hogy szebb érzésivel egyez akaratja,
Mert, ha tévedne is a homályos elme,

Szín-okokra nézve hibáztván értelme:
Nem téved a szívnek tiszta gerjedelme,
S csak jóhoz, csak széphez vonzó hív szerelme;
Nem téved ösztöne lelke vágyásának,
S útmutató fénye hite világának -
E jele s záloga főbb származásának,
S jövődöbéli szebb, boldogabb sorsának!

Ezt kövesd, ettől függj. Mert szerencsétlenné
Tehet ugyan téged ama vak istenné,
Akinek változó kényes akaratja
Ügyetek szüntelen keveri, forgatja, -
Ő! ki, bár mosolyog és kedvezni látszik,
Mindenha csalárdul s kegyetlenül játszik;
Száz jámbort eltapod, míg egyet felemel;
S háborút viselvén mindég az érdemmel,
Ha kinek ma méltán legszebb koszorút fűz,
Holnap talán abból legnagyobb csúfot űz!
Ő szerencsétlenné tehet ugyan téged,
Gonoszul megcsalván minden reménységed,
De boldogtalanná - csak úgy s akkor tehet,
Ha szíved hív tanúd s pártfogód nem lehet!

Míg ennek nem vádol titkos érzeménnye,
S biztatván jövődöd éltető reménnye,
Hited szent lángjának el nem borul fénye:
Nem árthat a balsors üldöző vad kénye, -
Mely, bár ha testedet gyötri, sanyargatja,
Bár elméd nyugalma egyre háborgatja,
S szíved kínokkal késérti, szaggatja,...
Lelked méltóságát meg nem alázhatja.
Úgy van. Akit az ész vezet sűgárával,
S egyezvén szívének szebb indulatjával,
A jó lelk' isméret fedez paizsával, -
Feltehet a világ s pokol hatalmával!
Vele lévén mindég s mindenütt istene,
Mind a kettő mérge sem lehet ellene.
Mert - láncra, tömlőre, halálra vethetik,
De bátor nagy lelkét meg nem rettenthetik;
Mely, végére jutván a földi pályának,
S lakosa lehetővé mennyei honjának,
Szárnya szabad reptét az égnek intézi,
S ellenségi dühét mosolyogva nézi.

Így a királyi sas, kőszikla-fészkében,
Tudván, üldözője mit forral szívében,

Míg ez, halálos csőt forgatván kezében,
Incselkedve lappang a fák rejtekében,
Kirepül! s felhatván a magas egekre,
Nemes büszkeséggel tekint a völgyekre;
S míg más gyáva madár - itt sövényen cseveg,
Ott, eledelt lesván, mocsár felett leveg,
Vagy odvak s barlangok homályának örül, -
Ő szabadon kering s vígad a nap körül.

Légyen, hogy a rossznak győz gonosz hatalma,
S a jámbor-igaznak ritkán van oltalma;
Légyen, hogy jótettét itt bér nem követi,
Sőt gyakran a világ bűn gyanánt bünteti;
S hogy jövődjét is a sír túlsó partja
Sűrű ködbe rejti, s elfedezve tartja:
Van isten! van! s látja mindent-látó szeme,
Mint tűr, miként szenved, s mely bért vesz érdeme!
Él a magasságban a jók kegyes atyja,
Ki bánatos lelkét megvigasztalhatja!
Él ő! ki jutalmát bőven megadhatja,
S hitét, bizodalmát nem csalatkoztatja!

S van itt is bírāja, van ítélő-széki,
Mely még igazságot szolgáltathat néki.
Eljöhet majd egykor az ítélet napja,
S bosszút állhat Klió bátor és bölcs papja:
Ki, látván az álnok bűnös diadalmát,
S felfogván a jámbor elhagyott oltalmát,
Míg amannak átkot s szégyent mond fejére,
A hív szenvedőnek új fényt hoz nevére, -
Hogy áldás (erkölcse földi végső bére)
S dicsőség kövesse nyugalma helyére!

(1820-as évek)

*

BATSÁNYI JÁNOS pályakép

[http://hu.wikipedia.org/wiki/Batsányi János](http://hu.wikipedia.org/wiki/Batsányi_János)

